

Programmatoelichting

'Is dit heilige muziek, die ik heb gemaakt, of is het heiligschennis?', vroeg Gioachino Rossini aan niemand minder dan de lieve God zelf toen hij in 1863 zijn *Petite Messe Solennelle* had voltooid. Een mis waar overigens weinig klein aan is, behalve de oorspronkelijke bezetting die Rossini heeft omschreven als '12 zangers van drie geslachten – mannen, vrouwen en castraten': 8 voor het koor plus 4 solisten. En met zijn kenmerkende ironie vroeg hij of de Heer hem de associatie met de twaalf discipelen aan het avondmaal wilde vergeven. Maar, verzekerde Rossini, 'bij mijn maaltijd zal geen Judas aanzitten en mijn zangers zullen correct en *con amore* Uw lof zingen'. Over de symboliek van de begeleidende drie-eenheid (2 piano's en 1 harmonium) heeft hij blijkbaar maar gezwegen.

Wie alleen Rossini's teksten leest en niet zijn noten, zou inderdaad kunnen denken dat hij nogal luchtig omging met de religieuze bagage van de mis. De reguliere kerk kwam hij er sowieso niet mee binnen, want vrouwen mochten in die tijd nog niet in de katholieke mis zingen. Hij had het werk gecomponeerd in opdracht van de bevriende graaf Michel-Frédéric Pillet-Will voor de inwijding van diens privékapel in de Parijse voorstad Passy, waar Rossini zijn laatste jaren doorbracht. Daar ging het op 14 maart 1864 in première.

Ironisch geformuleerd of niet, Rossini hield een slag om de arm over zijn geschiktheid als componist van religieuze muziek. 'Ik ben voor de Opera buffa geboren, dat weet U wel. Weinig kennis, een beetje hart, dat is alles', zette hij in zijn bede aan God bij de slotmaten van het Agnus Dei. En aan de bekende criticus Eduard Hanslick schreef hij: 'Dat is geen kerkmuziek voor jullie Duitsers, mijn heiligste muziek is toch altijd slechts semi seria.'

Maar de muziek van de *Petite Messe Solennelle* vertelt een ander verhaal. Het is een stevig doorwrochte mis van een volwassen lengte, waarin de vaste delen afwisselend voor koor en solisten zijn gezet. Na het Credo voegde Rossini een instrumentale 'Prélude religieux' in en in een gereviseerde versie na de première plaatste hij de sopraansolo 'O salutaris hostia' tussen het Sanctus en het Agnus Dei.

De mis is zowel feestelijk als sober, bij vlagen dramatisch, dan weer ingetogen. Een uitbundiger Gloria, een gloedvoller Credo is bij het beluisteren van dit werk amper denkbaar, met in beide delen een fuga waarin Rossini de polyfonie van de oude meesters romantisch elan geeft. Hoezeer ook het opera-idioom herkenbaar is en het belcanto in de solopartijen nooit ver weg is, hij had met 'oprechte liefde voor de religie' aan deze compositie gewerkt, schreef hij aan zijn vakbroeder Franz Liszt.

Dat had hem er aanvankelijk ook van weerhouden een orkestversie te maken voor uitvoering in grotere gelegenheden. Uiteindelijk maakte hij die toch, want zei hij in 1867, als hij het nu niet deed, zou 'heer Sax met zijn saxofoons' of Berlioz het voor zo'n modern groot orkest instrumenteren en de zangstemmen om zeep helpen. 'Ik ben maar een arme melodicus.' Rossini kan in dat opzicht gerust zijn, de voorkeur voor de uitvoering van zijn 'oudedagszonde' (zoals hij die zelf noemde) gaat tegenwoordig meestal uit naar de oorspronkelijke kleine bezetting, vaak ook met weglating van de tweede piano.

Giacomo Puccini componeerde zijn **Requiem 'in memoriam G. Verdi'** op verzoek van uitgever Ricordi ter gelegenheid van Verdi's vierde sterfdag op 27 januari 1905. Deze driestemmige hommage met altvioolsolo en begeleiding door harmonium of orgel telt exact 58 maten. Het betreft in feite alleen de antifoon van het Introitus, met de tekst 'Requiem aeternam dona eis Domine: et lux perpetua luceat eis'. De kern bestaat uit een langzaam opstijgende melodie aan het begin, die aan het eind wordt herhaald. Daar tussenin klinkt, al is het maar kort, een onaards mooie altvioolsolo. In een stukje van amper vier minuten met bijna niets laat Puccini even het eeuwige licht door de wolken schijnen.